Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2022-02-16

RS 2021-0943

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Föredragande regionråd: Gustav Hemming

Ärendebeskrivning

Näringsdepartementet har remitterat betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden, trafiknämnden samt Locum AB har av regionstyrelsen beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet.

Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Näringsdepartementet över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Regionrådsberedningens motivering

Regionrådsberedningen instämmer med regiondirektörens tjänsteutlåtande och vill i övrigt understryka vikten av att de krav och bestämmelser som läggs på såväl producenter som tillsynsaktörer är tydliga och att tillräcklig tid ges för anpassning. Fungerande tekniska infrastrukturer är en grundläggande förutsättning för tillväxt och en god livsmiljö. Nya krav och bestämmelser får inte skapa stora administrativa bördor för kommunerna, regionens egna verksamheter eller det bostadsbyggande som finns i regionen.

Regionrådsberedningen vill även påtala vikten av att Vätterns vattenkvalitet inte äventyras om Mälarens långsiktiga status som dricksvattentäkt kan anses osäker, samt att nya krav och bestämmelser bör främja innovativa lösningar för avlopp, sötvatten och avsaltningstekniker.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande

2. Sammanfattning av SOU 2021:81, En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet, Betänkande av 2020 års dricksvattenutredning
3. Tillväxt-och regionplanenämndens yttrande den 20 januari 2022

Irene Svenonius

Gustav Hemming

Regionledningskontoret
Ola Fagerstedt

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-02-01

RS 2021-0943

Regionstyrelsen

Yttrande över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Näringsdepartementet över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Näringsdepartementet har remitterat betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden, trafiknämnden samt Locum AB har av regionstyrelsen beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet.

Europaparlamentet beslutade den 16 december 2020 om 2020 års dricksvattendirektiv som ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023. I detta fastställs minimikrav för dricksvatten och åtgärder som måste vidtas för att säkerställa att kraven följs. Det nya dricksvattendirektivet ställer krav på en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet, att komma till rätta med vattenläckage, samt bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten. Det tillkommer också krav på att förbättra tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran, samt krav på att medlemsstaterna ska rapportera till EU.

I betänkandet föreslås hur 2020 års dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt. Utredningen kartlägger hur svensk rätt förhåller sig till direktivet, om det finns några rättsliga gränsdragningsproblem och analyserar hur eventuella överlappningar i regelverken kan hanteras. I

utredningen föreslås vilka myndigheter som ska ansvara för de nya kraven och vilka befogenheter de ska ha. Utredningen lämnar också nödvändiga författningsförslag.

Regionledningskontoret ställer sig generellt positiv till såväl det reviderade direktivet som utredningen. Vattenförsörjningen i Stockholmsregionen sker till största delen i regionala system och hanteras ofta i mellankommunala samarbeten. Många ledningar inom Stockholmsregionen är i dåligt skick och det kommer behöva göras stora investeringar för att klara framtida behov. Det är därmed av stor vikt att de krav och bestämmelser som läggs på såväl producenter som tillsynsaktörer är tydliga och att tillräcklig tid ges för anpassning. Det är också av stor vikt att nya krav och bestämmelser inte leder till ett minskat eller fördyrat bostadsbyggande i Stockholms län.

Regionledningskontoret ser vidare positivt på att utredningen behandlar problematiken gällande dricksvattenförsörjning i relation till klimatförändringar men vill också lyfta vikten av att utreda Mälarens framtid som dricksvattentäkt.

Bakgrund
Näringsdepartementet har remitterat betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden, trafiknämnden samt Locum AB har av regionstyrelsen beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet.

Den 16 december 2020 beslutades i Europaparlamentet om 2020 års dricksvattendirektiv. 2020 års dricksvattendirektiv är en revidering av 1998 års dito och ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023. Precis som i det tidigare dricksvattendirektivet fastställs minimikrav för dricksvatten och åtgärder som medlemsstaterna måste vidta för att säkerställa att kraven följs.

Det nya dricksvattendirektivet skiljer sig från det tidigare i flera avseenden. Det nya ställer krav på att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla faser i produktionskedjan. Det införs också bestämmelser som syftar till att komma till rätta med vattenläckage, samt bestämmelser gällande det material som kommer i kontakt med dricksvatten. Utöver det ställer 2020 års dricksvattendirektiv krav på medlemsstaterna att förbättra tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran. Under det nya direktivet

finns också krav på att medlemsstaterna ska rapportera till EU gällande olika frågor av betydelse för tillämpningen.

Betänkandet har tagits fram i syfte att föreslå hur 2020 års dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt. Utredningen kartlägger bland annat hur svensk rätt förhåller sig till direktivet, har identifierat om det finns några gränsdragningsproblem när det gäller de unionsrättsliga och nationella regelverk som berör eller ligger nära regleringen i direktivet och analyserar hur eventuella överlappningar i regelverken kan hanteras. I utredningen föreslås vilka myndigheter som ska ansvara för de nya frågor som behandlas i direktivet och vilka befogenheter föreslagna myndigheter ska ha. Utredningen lämnar också nödvändiga författningsförslag.

Region Stockholms yttrande
Region Stockholms arbete med dricksvattenförsörjning
Region Stockholm ställer sig generellt positiv till såväl det reviderade dricksvattendirektivet som den utredning som nu remitterats.

Region Stockholm påverkas direkt av dricksvattendirektivet i första hand i egenskap av fastighetsägare av de större sjukhusen och en del andra byggnader vilka kan komma att omfattas av den riskbaserade metoden avseende fastighetsinstallationer. Region Stockholm instämmer i utredningens bedömning att detta inte kommer att få några betydande ekonomiska konsekvenser för regionerna men att metoden bör kunna vara till hjälp i exempelvis sjukhusens egna arbeten med installationer för dricksvatten. Redan idag uppfyller Region Stockholm de föreslagna åtgärderna som ingår i den riskbaserade metoden för att säkerställa en säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet.

Region Stockholm gör bedömningen att utöver ovan nämnd påverkan för egen del kan bestämmelserna och kraven som tillkommer som resultat av det nya direktivet och dess genomförande i svensk lag påverka kommunerna i länet och få konsekvenser för den regionala planeringen och utvecklingen.

I Stockholmsregionen har en gemensam strategi, tillika plan, tagits fram för länets vattenförsörjning. Region Stockholm ser att detta styrdokument är av stor vikt och involverar flera av länets aktörer. Planen ska följas upp var fjärde år och vid såväl uppföljning som eventuell revidering ser Region Stockholm positivt på möjligheten att kunna anpassa planen utifrån ett uppdaterat direktiv och lagrum. Genom den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050) (LS 2015-0084) har två

ställningstaganden gjorts om att Samverka för en robust teknisk försörjning och att Trygga en hållbar och säker dricksvattenförsörjning. Med anledning av det vill Region Stockholm lyfta fram nedan synpunkter.

Påverkan på länets planering och utveckling
Vattenförsörjningen i Stockholmsregionen sker till största delen i regionala system, men lokala system är också viktiga för vissa delar, exempelvis på landsbygd och i skärgård. Ansvaret för vatten- och avloppsfrågor ligger hos kommunerna men i praktiken hanteras dricksvattenförsörjningen ofta i mellankommunala samarbeten. I nuläget är delar av ledningssystemet i dåligt skick och behöver bytas ut. Stockholmsregionens tre större vattenproducenter, som idag försörjer cirka 95 procent av länets befolkning, kommer att behöva göra stora investeringar för att utöka sin kapacitet, säkra tillgången till dricksvatten och klara den ökade efterfrågan. För detta krävs inte bara resurser och finansiering, utan också ökad regional och kommunal samverkan. Det är därmed av stor vikt att de krav och bestämmelser som läggs på såväl producenter som tillsynsaktörer är tydliga och att tillräcklig tid ges för att möjliggöra eventuella behov av anpassning i exempelvis samarbetsformer, vägledningar, processer, upphandlingar och planering.

Fungerande tekniska infrastrukturer är en grundläggande förutsättning för tillväxt och en god livsmiljö. En stor utmaning i den växande Stockholmsregionen är att säkerställa tillgången till dricksvatten. Region Stockholm vill därmed framhålla att förändringar som påverkar utbyggnaden av tekniska försörjningsystem kan påverka planering och utbyggnad av bostäder. Det är av stor vikt att den administrativa bördan av nya krav och nya bestämmelser inte leder till ett minskat eller fördyrat bostadsbyggande i regionen, där målsättningen är att färdigställa 22 000 nya bostäder per år för att möta befolkningstillväxten.

Klimatförändringarnas effekter för dricksvattenförsörjningen
De framtida klimatförändringarna innebär en rad utmaningar för dricksvattenförsörjningen. Region Stockholm ser därmed positivt på att utredningen behandlar vilka möjligheter som finns via vatten- och avloppstaxan att finansiera anpassningsåtgärder på grund av framtida klimatförändringar. Region Stockholm ser vidare positivt på att den nya riskbaserade metoden som föreslås för ökad vattensäkerhet och som omfattar alla faser i vattenproduktionskedjan ska utgå från den kunskap som inhämtats genom utförda åtgärder inom ramen för EU:s ramdirektiv för vatten. Det är också positivt att metoden ska ta hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna.

Region Stockholm vill framhålla att en stor del av Mälardalsregionen är beroende av Mälaren som dricksvattentäkt. Det finns en överhängande risk att denna på sikt inte kommer kunna användas för dricksvattenförsörjningen med anledning av den saltvatteninträngning som väntas ske som konsekvens av höjda havsnivåer. Detta är en risk som inte bör åligga enskilda kommuner och vattenproducenter att bedöma eller utreda. Region Stockholm vill således lyfta fram vikten av att den förfrågan som lämnades från ett flertal länsstyrelser till regeringen i oktober 2021 om att tillsätta en utredning av Mälarens framtid som dricksvattentäkt beaktas utifrån det nya direktivet och denna utredning.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget bedöms inte medföra några betydande ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Katarina Holmgren
Ekonomidirektör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av SOU 2021:81, En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet, Betänkande av 2020 års dricksvattenutredning
2. Tillväxt-och regionplanenämndens yttrande den 20 januari 2022

Beslutsexpediering

1. Näringsdepartementet

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2022-01-28

Sammanfattning

Bakgrund

2020 års dricksvattendirektiv[1] är en revidering av 1998 års dricksvattendirektiv[2]. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023. Samtidigt upphör 1998 års dricksvattendirektiv att gälla.

Precis som i det tidigare dricksvattendirektivet fastställs i 2020 års dricksvattendirektiv minimikrav för dricksvatten och åtgärder som medlemsstaterna måste vidta för att säkerställa att kraven följs. 2020 års dricksvattendirektiv skiljer sig emellertid från det nuvarande dricksvattendirektivet i flera avseenden. En grundläggande skillnad är att det nya dricksvattendirektivet ställer krav på att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla faser i dricksvattenproduktionskedjan. Vidare införs bestämmelser som syftar till att komma till rätta med vattenläckage. Direktivet innehåller även bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten. Dessutom ställer 2020 års dricksvattendirektiv krav på medlemsstaterna att förbättra tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran. Direktivet ställer också krav på medlemsstaterna att rapportera till EU beträffande olika frågor av betydelse för tillämpningen.

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag är att föreslå hur 2020 års dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt. Utredningen ska bland annat kartlägga hur svensk rätt förhåller sig till direktivet, utreda om det finns

[1] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten (omarbetning).
[2] Rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten.

några gränsdragningsproblem när det gäller de unionsrättsliga och nationella regelverk som berör eller ligger nära regleringen i direktivet och analysera hur eventuella överlappningar i regelverken kan hanteras. Utredningen ska föreslå vilka myndigheter som ska ansvara för de nya frågor som behandlas i direktivet och vilka befogenheter föreslagna myndigheter ska ha. Utredningen ska också lämna nödvändiga författningsförslag.

Riskbaserad metod

Den riskbaserade metoden för dricksvattensäkerhet som ska införas i svensk rätt består av tre komponenter, tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, försörjningssystemet och fastighetsinstallationer. Syftet med den riskbaserade metoden är bland annat att bättre förebygga risker och se till att åtgärder i första hand vidtas vid utsläppskällan. Helt genomförd bör metoden kunna förebygga skadeverkningar av utsläpp liknande de uppmärksammade utsläppen av PFAS.

Riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten har enligt 2020 års dricksvattendirektiv nära kopplingar till EU:s ramdirektiv för vatten[3]. I Sverige är det vattenmyndigheterna som huvudsakligen utför de uppgifter som följer av EU:s ramdirektiv för vatten. Utredningen föreslår att riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten därför ska utföras av vattenmyndigheterna. Vattenmyndigheterna bör även på grundval av riskbedömningen ha rätt att besluta om riskhanteringsåtgärder. Sådana åtgärder kan vara både förebyggande och begränsande, men kan även handla om ytterligare övervakning i tillrinningsområdena. Förebyggande och begränsande åtgärder bör rikta sig mot myndigheter och kommuner, som i sin tur med hjälp av befintliga styrmedel får omsätta åtgärderna i praktiken.

Havs- och vattenmyndigheten föreslås få ansvar för att samordna vattenmyndigheternas arbete. Vidare föreslår utredningen att Havs- och vattenmyndigheten samt Sveriges geologiska undersökning (SGU) får rätt att inom sina ansvarsområden meddela närmare föreskrifter

[3] Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

om den riskbedömning och riskhantering som vattenmyndigheterna ska utföra. För att genomföra direktivet i enlighet med utredningens förslag krävs författningsändringar i 5 kap. miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Den råvattenkontroll som verksamhetsutövare som producerar dricksvatten utför bör även fortsatt göras tillgänglig för vattenmyndigheterna. Idag sker det på frivillig väg genom att sådana uppgifter lämnas till SGU, som vattenmyndigheterna i sin tur kan få uppgifter av. Utredningen anser att regeringen bör ge ett uppdrag till Livsmedelsverket och SGU att närmare utreda formerna för ett nytt system för insamling av data från råvattenkontroll. Vidare bör Livsmedelsverket utveckla och se över föreskrifter som rör råvattenkontroll.

Av 2020 års dricksvattendirektiv framgår att det är vattenleverantören som ska utföra riskbedömningen avseende försörjningssystemet. Utredningen bedömer att begreppet vattenleverantör i detta sammanhang motsvarar den verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten från en distributionsanläggning. För flertalet verksamhetsutövare innebär dessa bestämmelser i 2020 års dricksvattendirektiv i praktiken inte att de får en helt ny uppgift, eftersom dessa redan idag utför ett betydande arbete när det gäller riskbedömning och riskhantering. Det bör vara upp till Livsmedelsverket att utifrån befintliga bemyndiganden i livsmedelslagen (2006:804) och livsmedelsförordningen (2006:813) meddela de föreskrifter som behövs för att genomföra bestämmelserna i svensk rätt.

När det gäller riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer föreslår utredningen att den ska utföras av Folkhälsomyndigheten och att detta bör regleras i 9 kap. miljöbalken och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Riskbedömningen ska göras på ett övergripande plan och får inte avse enskild egendom. Den övervakning som ska ingå i riskbedömningen och som gäller legionella och bly får inriktas på prioriterade fastigheter. Det bör vara upp till Folkhälsomyndigheten att bestämma vad som är att se som en prioriterad fastighet.

På grundval av riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer kan åtgärder behöva vidtas. Sådana kan till exempel handla om att meddela nya föreskrifter med stöd av befintliga bemyndiganden, utfärda ny vägledning eller lyfta frågan till lagstiftaren, om det behövs ett ändrat regelverk. Det kan också handla om att initiera utökad tillsyn eller på något annat sätt vidta åtgärder för att uppfylla kraven

i direktivet. Det bör vara upp till varje berörd myndighet, länsstyrelse eller kommun att med tillgängliga styrmedel vidta de åtgärder som eventuellt visar sig behövas enligt riskbedömningen.

Material, beredningskemikalier och filtermaterial i kontakt med dricksvatten

Medlemsstaterna ska enligt 2020 års dricksvattendirektiv säkerställa att material som kommer i kontakt med dricksvatten uppfyller vissa krav. Endast produkter som innehåller slutmaterial som har godkänts i enlighet med direktivet får släppas ut på marknaden. Marknadskontrollförordningen[4] ska tillämpas på produkter som är avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Enligt utredningens bedömning bör reglering om material i kontakt med dricksvatten införas i plan- och bygglagstiftningen. Utredningen föreslår att ett nytt stycke ska införas i 3 kap. 9 § plan- och byggförordningen (2011:338) som reglerar vilka allmänna krav som ska gälla för sådana material. Den kommunala byggnadsnämnden ska utöva tillsyn över att bestämmelsen följs. Kemikalieinspektionen ska enligt utredningens förslag ansvara för Sveriges ansökningar till Echa enligt artikel 11.5 i direktivet. Myndigheten ska även ha ansvar för att ge vägledning till de ekonomiska aktörer som vill göra ansökningar enligt artikeln.

Boverket föreslås bli ansvarig för marknadskontroll av produkter som omfattas av artikel 11 i 2020 års dricksvattendirektiv. Kemikalieinspektionen bör bistå Boverket i marknadskontrollen vad gäller produkternas kemiska egenskaper. Boverket föreslås också bli ansvarig för samordning av frågor om material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten.

Den närmare regleringen kring testning och godkännande av slutmaterial kommer senare att slås fast av Europeiska kommissionen i en genomförandeakt. Först när denna finns på plats kan nya bestämmelser tas fram om testning och godkännande av slutmaterial och förbud mot att släppa ut produkter som innehåller slutmaterial som inte är godkända. För att regeringen ska kunna besluta om sådana nya bestämmelser ska det i plan- och bygglagen (2010:900) regleras

[4] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana material och produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten som avses i artikel 11 i 2020 års dricksvattendirektiv. Boverket ska vidare bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om material och produkter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten.

Medlemsstaterna ska även enligt direktivet säkerställa att beredningskemikalier och filtermaterial som kommer i kontakt med dricksvatten uppfyller vissa krav. Regleringen av beredningskemikalier och filtermaterial bör enligt utredningens bedömning även framöver hanteras inom livsmedelslagstiftningen. Livsmedelsverket har befogenhet att meddela de föreskrifter som behövs för att genomföra bestämmelserna om beredningskemikalier och filtermaterial i svensk rätt.

Vattenläckage

Genom 2020 års dricksvattendirektiv införs en skyldighet för medlemsstaterna att bedöma vattenläckagenivåer och överlämna resultaten till kommissionen inom en viss tid. Utredningen föreslår att regeringen ska uppdra åt Livsmedelsverket att ta fram en rapport om Sveriges läckagenivåer. Om Sveriges läckagenivåer visar sig överstiga det av kommissionen framtida fastställda tröskelvärdet ska regeringen enligt utredningens förslag besluta om en handlingsplan med åtgärder som ska vidtas för att minska läckagenivån. Havs- och vattenmyndigheten bör få ett samordnande ansvar för tillsynen över att de åtgärder som framgår av handlingsplanen vidtas. Myndigheten ska också ge den vägledning som behövs för att handlingsplanen ska kunna genomföras på ett bra sätt. Vidare föreslås författningsförändringar i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster för att tydliggöra underhållsansvaret för va-anläggningar.

Övervakning och bristande iakttagande

Medlemsstaterna ska enligt 2020 års dricksvattendirektiv vidta alla åtgärder som behövs för att säkerställa att det utförs regelbunden övervakning av dricksvattnets kvalitet. Det ska också upprättas övervakningsprogram som enligt direktivet ska bestå av olika delar, som till exempel övervakning gällande dricksvattenproduktionen och distri-

butionen, riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter och riskbedömningen avseende fastighetsinstallationerna.

Den verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska enligt utredningens förslag vara ansvarig för att övervaka dricksvattnet och upprätta övervakningsprogram för de delar som rör själva försörjningssystemet. Verksamhetsutövaren bör även vara skyldig att vidta avhjälpande åtgärder och ge rådgivning samt information till konsumenterna vid bristande iakttagande av fastställda parametervärden.

Folkhälsomyndigheten bör ansvara för att den övervakning som ska ingå i riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer, uppfyller kraven i 2020 års dricksvattendirektiv. Motsvarande ansvar bör vattenmyndigheterna ha för den övervakning som ska ingå i riskbedömningen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten.

Förbättrad tillgång till dricksvatten

2020 års dricksvattendirektiv ställer krav på att medlemsstaterna ska förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten, särskilt för utsatta och marginaliserade grupper. Utredningen bedömer dock att det inte behövs några författningsändringar för att genomföra direktivet i denna del. Anledningen till att vissa grupper har en bristande tillgång till dricksvatten beror många gånger på avsaknad av ett stadigvarande boende. Sådana frågeställningar ska i första hand tas omhand av socialtjänsten och insatser ska beredas den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen (2001:453).

Utredningens bedömning är att det för närvarande inte finns skäl att införa tvingande regler om att utomhus- och inomhusutrustning för dricksvatten ska installeras på allmän plats. Kostnaden för en sådan åtgärd, med beaktande av demografiska och geografiska förhållanden, kan inte anses motiverad med hänsyn till nuvarande behov. Det får anses vara upp till respektive kommun att avgöra om det finns behov av sådan inomhus- och utomhusutrustning på allmän plats.

Länsstyrelsen bör ansvara för och följa upp frågan om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjande av användning av dricksvatten ur kran. En sådan skyldighet bör framgå av förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion.

Rapportering

Enligt bestämmelser i 2020 års dricksvattendirektiv ska medlemsstaterna upprätta olika dataset där uppgifter om förbättrad tillgång till dricksvatten och främjandet av dess användning, riskbedömningen och riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer, vissa övervakningsresultat och information om dricksvattenrelaterade incidenter samt uppgifter om undantag som beviljats i enlighet med artikel 15.1 ska föras in.

Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska ansvara för den rapportering som gäller förbättrad tillgång till dricksvatten och främjandet av dess användning, vissa övervakningsresultat och information om dricksvattenrelaterade incidenter samt uppgifter om undantag som beviljats i enlighet med artikel 15.1. När det gäller rapporteringen om riskbedömningen och riskhanteringen avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten så bör denna fullgöras av Havs- och vattenmyndigheten. I fråga om riskbedömningen avseende fastighetsinstallationer bör rapporteringen fullgöras av Folkhälsomyndigheten.

Information till allmänheten

Medlemsstaterna ska enligt direktivet säkerställa att viss information om dricksvatten finns tillgänglig för eller i vissa fall lämnas direkt till allmänheten på ett användarvänligt och lämpligt sätt. I livsmedelsförordningen bör regleras att verksamhetsutövare som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska lämna information till allmänheten enligt artikel 17. Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska få lämna närmare föreskrifter om vilken information som ska lämnas och hållas tillgänglig för allmänheten. I detta ingår närmare reglering av vilka uppgifter som ska vara undantagna informationsskyldigheten.

Sanktioner

Enligt 2020 års dricksvattendirektiv ska medlemsstaterna fastställa effektiva, proportionerliga och avskräckande sanktioner för överträdelser av nationella bestämmelser som har antagits enligt direktivet. Utredningen föreslår att Livsmedelsverket ska få möjlighet att förelägga den verksamhetsutövare som producerar dricksvatten eller tillhandahåller det från en distributionsanläggning att lämna in den information som myndigheten behöver för att kunna rapportera uppgifter enligt artikel 18 i direktivet.

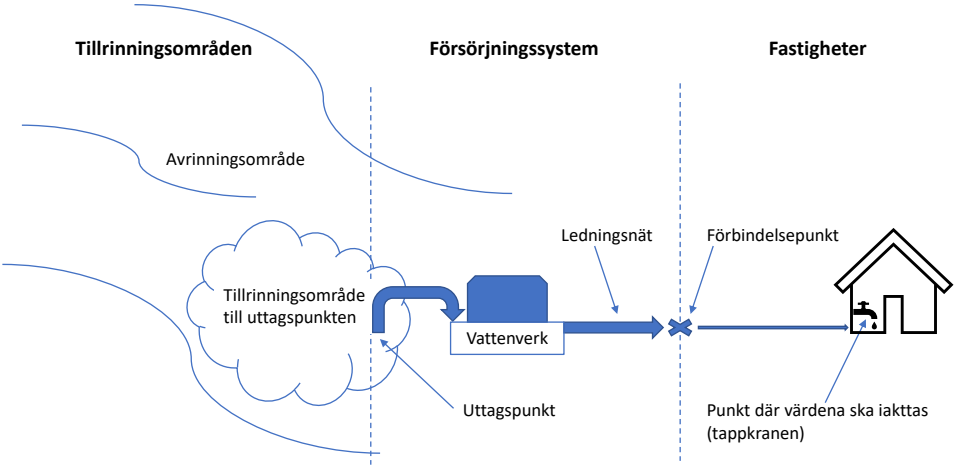
Den kommunala byggnadsnämnden kommer utöva tillsyn över att den nya regleringen som föreslås om material i kontakt med dricksvatten följs och kan besluta om förelägganden som kan förenas med vite. Vad gäller frågan om vilka sanktioner i övrigt som bör införas när det gäller material och produkter som kommer i kontakt med dricksvatten anser utredningen att det är mest lämpligt att inte föregå den beredning som nu pågår i Regeringskansliet om att anpassa svensk rätt till marknadskontrollförordningen. Den beredningen omfattar inte reglering av marknadskontroll i förhållande till 2020 års dricksvattendirektiv. Den fortsatta beredningen av genomförandet av 2020 års dricksvattendirektiv bör därför ske med beaktande av de bestämmelser som blir resultatet av det pågående arbetet i Regeringskansliet.

Det krävs för närvarande inte några övriga ändringar av sanktionsbestämmelser i svensk rätt. Frågan kan behöva ses över vid senare tidpunkt.

Ikraftträdande

De författningsförändringar som föreslås i betänkandet ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Figur **Dricksvattnets väg enligt 2020 års dricksvattendirektiv**

Tabell **Ansvarsfördelning enligt 2020 års dricksvattenutredning**

Huvudsakliga delar av 2020 års dricksvattendirektiv

	Tillrinningsområden	Försörjningssystem	Fastigheter
Ansvarig för att riskbedömning utförs enligt artikel 8–10	Vattenmyndigheterna	Verksamhetsutövare som producerar dricksvatten eller tillhandhåller det från en distributionsanläggning	Folkhälsomyndigheten
Föreskrivande myndigheter	Havs- och vattenmyndigheten, SGU	Livsmedelsverket, Boverket	Livsmedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Boverket
Tillsynsvägledande och vägledande myndigheter	Havs- och vattenmyndigheten, SGU (vägledande)	Livsmedelsverket	Livsmedelsverket, Boverket, Folkhälsomyndigheten
Tillsyn/offentlig kontroll	länsstyrelserna, kommunerna	Livsmedelsverket, försvarsinspektören för miljö och hälsa, länsstyrelserna, kommunerna	Boverket, försvarsinspektören för miljö och hälsa, länsstyrelserna, kommunerna
Marknadskontroll (material i kontakt med dricksvatten)		Boverket, Kemikalieinspektionen	Boverket, Kemikalieinspektionen

§ 4
Yttrande över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

TRN 2021-0224

Sammanfattning

Näringsdepartementet har remitterat betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden har av regionstyrelsen beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet. Europaparlamentet beslutade den 16 december 2020 om 2020 års dricksvattendirektiv som ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023. I detta fastställs minimikrav för dricksvatten och åtgärder som måste vidtas för att säkerställa att kraven följs. Det nya dricksvattendirektivet ställer krav på en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet, att komma till rätta med vattenläckage, samt bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten. Det tillkommer också krav på att förbättra tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran, samt krav på att medlemsstaterna ska rapportera till EU.

Beslutsunderlag

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Sammanfattning av SOU 2021:81, En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet, Betänkande av 2020 års dricksvattenutredning

Förslag och yrkande

Ordförande Gustav Hemming m.fl. (C) yrkar bifall till regiondirektörens tjänsteutlåtande.

Ordförande yrkar även bifall till Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiets förslag till tilläggsbeslut.

2:e vice ordförande Robert Johansson m.fl. (S) och ledamoten Lina El Yafi m.fl. (V) yrkar bifall till Socialdemokraternas förslag till tilläggsbeslut.

Ledamoten Peter Wallmark (SD) yrkar bifall till Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiets förslag till tilläggsbeslut.

Proposition

Ordförandes förslag om bifall till regiondirektörens tjänsteutlåtande godkännes.

Ordförandes förslag om bifall till Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiets förslag till tilläggsbeslut godkännes.

Ordförande frågar sedan om avslag eller bifall på Socialdemokraternas förslag till tilläggsbeslut och finner att nämnden avslår förslaget.

Tillväxt- och regionplanenämndens beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör tillväxt- och regionplanenämndens yttrande till regionstyrelsen över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

3. Därutöver anföra följande:

Om Mälarens långsiktiga status som dricksvattentäkt kan anses osäker behöver alternativa vattentäkter säkras. I det sammanhanget vill tillväxt- och regionplanenämnden särskilt påtala vikten av att Vätterns vattenkvalitet inte äventyras.

Nämnden anser även att regelkraven för dricksvatten bör beakta den utveckling som sker gällande avsaltningsanläggningar, vilket kan ha en positiv effekt på bostadsbyggande i skärgården. Enligt Region Stockholms Landsbygds och skärgårdsstrategi bör nya innovativa lösningar utvecklas för avlopp, sötvatten och avsaltningstekniker.

Reservation

2:e vice ordförande Robert Johansson m.fl. (S) och ledamoten Lina El Yafi m.fl. (V) anmäler reservation till förmån för Socialdemokraternas förslag till tilläggsbeslut.

Deltar ej i beslut

Socialdemokraterna deltar ej i beslut gällande Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiets förslag till tilläggsbeslut.

Vänsterpartiet deltar ej i beslut gällande Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna, Kristdemokraterna och Miljöpartiets förslag till tilläggsbeslut.

Beslutsexpediering:
Regionstyrelsen
Akt

Moderaterna
Centerpartiet
Liberalerna
Kristdemokraterna
Miljöpartiet

FÖRSLAG TILL
TILLÄGGSBESLUT
2022-01-20

Ärende 4
TRN 2021-0224

Yttrande över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Förslag till tilläggsbeslut
Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta enligt förvaltningens förslag med följande tilläggsbeslut:

Om Mälarens långsiktiga status som dricksvattentäkt kan anses osäker behöver alternativa vattentäkter säkras. I det sammanhanget vill Tillväxt- och regionplanenämnden särskilt påtala vikten av att Vätterns vattenkvalitet inte äventyras.

Nämnden anser även att regelkraven för dricksvatten bör beakta den utveckling som sker gällande avsaltningsanläggningar, vilket kan ha en positiv effekt på bostadsbyggande i skärgården. Enligt Region Stockholms Landsbygds och skärgårdsstrategi bör nya innovativa lösningar utvecklas för avlopp, sötvatten och avsaltningstekniker.

Tillväxt- och regionplanenämnden

FÖRSLAG TILL TILLÄGGSBESLUT
2022-01-20

Socialdemokraterna
FRAMTIDSPARTIET

Ärende 4
TRN 2021-0224

Yttrande över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Socialdemokraterna yrkar

Att Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta enligt förvaltningens förslag med följande tillägg:

Med tanke på den betydande risken för att en stigande havsyta senare under detta århundrade kommer att få utomordentligt allvarliga effekter på Mälaren som ekosystem och som dricksvattensreserv, vill vi ytterligare markera behovet av att en utredning kring Mälarens framtid i linje med vad som föreslagits av landshövdingarna i de berörda länen, kommer till stånd. Det primära målet för ett sådant arbete måste självfallet vara att säkra Mälaren som dricksvattentäkt och ekosystem, men osäkerheten kring om detta är realistiskt innebär betyder att kvaliteten hos alternativa lösningar, till exempel Vättern, parallellt måste säkras.

Avsaltning kan i vissa avseenden (tvätt, bevattning, VC) vara aktuella för att lösa skärgårdens vattenförsörjning. Eftersom det finns frågetecken kring det lämpliga i att stadigvarande för livsmedelsändamål använda avsaltat vatten kan det finnas anledning att i första hand söka andra lösningar.

Regionledningskontoret
Sophie Giers Arekrans

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-12-20

TRN 2021-0224

Tillväxt- och regionplanenämnden

Yttrande över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar följande.

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör tillväxt- och regionplanenämndens yttrande till regionstyrelsen över betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81).

2. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Näringsdepartementet har remitterat betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden har av regionstyrelsen beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet.

Europaparlamentet beslutade den 16 december 2020 om 2020 års dricksvattendirektiv som ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023. I detta fastställs minimikrav för dricksvatten och åtgärder som måste vidtas för att säkerställa att kraven följs. Det nya dricksvatten-direktivet ställer krav på en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet, att komma till rätta med vattenläckage, samt bestämmelser om material i kontakt med dricksvatten. Det tillkommer också krav på att förbättra tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran, samt krav på att medlemsstaterna ska rapportera till EU.

I betänkandet föreslås hur 2020 års dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt. Utredningen kartlägger hur svensk rätt förhåller sig till direktivet, utreder om det finns några rättsliga gränsdragningsproblem och analyserar hur eventuella överlappningar i regelverken kan hanteras. I utredningen föreslås vilka myndigheter som ska ansvara för de nya kraven och vilka befogenheter de ska ha. Utredningen lämnar också nödvändiga författningsförslag.

Regionledningskontoret ställer sig generellt positiv till såväl det reviderade direktivet som utredningen. Vattenförsörjningen i Stockholmsregionen sker till största delen i regionala system och hanteras ofta i mellankommunala samarbeten. Inom Stockholmsregionen kommer det att behöva göras investeringar både i befintliga ledningssystem som i nya för att klara framtida behov. Det är därmed av vikt att de krav och bestämmelser som läggs på såväl producenter som tillsynsaktörer är tydliga och att tillräcklig tid ges för anpassning. Det är också av vikt att nya krav och bestämmelser inte leder till ett minskat eller fördyrat bostadsbyggande i Stockholms län.

Regionledningskontoret ser positivt på att utredningen behandlar problematiken gällande dricksvattenförsörjning i relation till klimatförändringar, men vill samtidigt lyfta vikten av att utreda Mälarens framtid som dricksvattentäkt.

Bakgrund
Näringsdepartementet har remitterat betänkandet En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81) till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden har av regionstyrelsen beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet. Yttrandet utgår från ett regionalt utvecklingsperspektiv.

Den 16 december 2020 beslutades i Europaparlamentet om 2020 års dricksvattendirektiv. 2020 års dricksvattendirektiv är en revidering av 1998 års dito och ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 12 januari 2023. Precis som i det tidigare dricksvattendirektivet fastställs minimikrav för dricksvatten och åtgärder som medlemsstaterna måste vidta för att säkerställa att kraven följs.

Det nya dricksvattendirektivet skiljer sig från det tidigare i flera avseenden. Det nya ställer krav på att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla faser i produktionskedjan. Det införs också bestämmelser som syftar till att komma till rätta med vattenläckage, samt bestämmelser gällande det material som kommer i kontakt med dricksvatten. Utöver det ställer 2020 års dricksvattendirektiv krav på medlemsstaterna att förbättra tillgången till dricksvatten och att främja användningen av dricksvatten ur kran. Under det nya direktivet finns också krav på att medlemsstaterna ska rapportera till EU gällande olika frågor av betydelse för tillämpningen.

Betänkandet har tagits fram i syfte att föreslå hur 2020 års dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt. Utredningen kartlägger bland annat

hur svensk rätt förhåller sig till direktivet, har identifierat om det finns några gränsdragningsproblem när det gäller de unionsrättsliga och nationella regelverk som berör eller ligger nära regleringen i direktivet och analyserar hur eventuella överlappningar i regelverken kan hanteras. I utredningen föreslås vilka myndigheter som ska ansvara för de nya frågor som behandlas i direktivet och vilka befogenheter föreslagna myndigheter ska ha. Utredningen lämnar också nödvändiga författningsförslag.

Regionledningskontorets förslag och motivering

Region Stockholms arbete med dricksvattenförsörjning
Regionledningskontoret ställer sig generellt positiv till såväl det reviderade dricksvattendirektivet som den utredning som nu remitterats. Regionledningskontoret gör bedömningen att Region Stockholm, ur ett regionalt utvecklingsperspektiv, inte direkt berörs eller påverkas av bestämmelserna och kraven som tillkommer som resultat av det nya direktivet och dess genomförande i svensk lag, men ser att de kan påverka kommunerna i länet och få konsekvenser för den regionala planeringen och utvecklingen.

I Stockholmsregionen har en gemensam strategi, tillika plan, tagits fram för länets vattenförsörjning. Regionledningskontoret ser att detta styrdokument är av vikt och involverar flera av länets aktörer. Planen ska följas upp var fjärde år och vid såväl uppföljning som eventuell revidering ser Regionledningskontoret positivt på möjligheten att kunna anpassa planen utifrån ett uppdaterat direktiv och lagrum. Genom den Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS 2050) (LS 2015-0084) har två ställningstaganden gjorts om att *Samverka för en robust teknisk försörjning* och att *Trygga en hållbar och säker dricksvattenförsörjning*. Med anledning av det vill regionledningskontoret lyfta fram nedan synpunkter.

Påverkan på länets planering och utveckling
Vattenförsörjningen i Stockholmsregionen sker till största delen i regionala system, men lokala system är också viktiga för vissa delar, exempelvis på landsbygd och i skärgård. Ansvaret för vatten- och avloppsfrågor ligger hos kommunerna men i praktiken hanteras dricksvattenförsörjningen ofta i mellankommunala samarbeten.

Inom Stockholmsregionen kommer det att behöva göras investeringar både i befintliga ledningssystem som i nya för att klara framtida behov. Stockholmsregionens tre större vattenproducenter, som idag försörjer cirka 95 procent av länets befolkning, kommer att behöva göra investeringar för

att utöka sin kapacitet, säkra tillgången till dricksvatten och klara den ökade efterfrågan. För detta krävs inte bara resurser och finansiering, utan också ökad regional och kommunal samverkan. Det är därmed av vikt att de krav och bestämmelser som läggs på såväl producenter som tillsynsaktörer är tydliga och att tillräcklig tid ges för att möjliggöra eventuella behov av anpassning i exempelvis samarbetsformer, vägledningar, processer, upphandlingar och planering.

Fungerande tekniska infrastrukturer är en grundläggande förutsättning för tillväxt och en god livsmiljö. En utmaning i den växande Stockholms-regionen som beskrivs i RUFS 2050 är att säkerställa tillgången till dricksvatten. Även om majoriteten av tillkommande bostäder och samhällsfunktioner lokaliseras i tätbebyggda områden med tillgång till befintlig infrastruktur så behöver mer vatten produceras och distribueras i framtiden. Detta kräver framförhållning och regionledningskontoret vill framhålla att förändringar som påverkar utbyggnaden av tekniska försörjningssystem kan påverka planering och utbyggnad av bostäder. Det är viktigt ur ett regionalt utvecklingsperspektiv att nya krav och nya bestämmelser inte leder till ett minskat eller fördyrat bostadsbyggande i regionen, där målsättningen är att färdigställa 22 000 nya bostäder per år för att möta befolkningstillväxten.

Klimatförändringarnas effekter för dricksvattenförsörjningen
De framtida klimatförändringarna innebär en rad utmaningar för dricksvattenförsörjningen. Regionledningskontoret ser positivt på att utredningen behandlar vilka möjligheter som finns via vatten- och avloppstaxan att finansiera anpassningsåtgärder med anledning av framtida klimatförändringar. Regionledningskontoret ser vidare positivt på att den nya riskbaserade metoden som föreslås för ökad vattensäkerhet och som omfattar alla faser i vattenproduktionskedjan ska utgå från den kunskap som inhämtats genom utförda åtgärder inom ramen för EU:s ramdirektiv för vatten. Det är också positivt att metoden ska ta hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna.

Regionledningskontoret vill framhålla att en stor del av Mälardalsregionen är beroende av Mälaren som dricksvattentäkt. Det finns en risk att denna på längre sikt inte kommer kunna användas för dricksvattenförsörjningen med anledning av den saltvatteninträngning som kan komma att ske som konsekvens av höjda havsnivåer. Detta är en risk som inte bör åligga enskilda kommuner och vattenproducenter att utreda.
Regionledningskontoret vill lyfta fram vikten av att förfrågan, som lämnades från ett flertal länsstyrelser till regeringen i oktober 2021, om att

tillsätta en utredning av Mälarens framtid som dricksvattentäkt beaktas utifrån det nya direktivet och denna utredning.

Ekonomiska konsekvenser
Förslaget innebär inga ekonomiska konsekvenser.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag
1. Sammanfattning av SOU 2021:81, En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet, Betänkande av 2020 års dricksvattenutredning

Beslutsexpediering
1. Regionstyrelsen

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-12-20